

Provalija

Jakupović, Bruna

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:215:432507>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb](#)

Zagreb, 2023

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI
Odsjek Novi Mediji

Diplomski Rad

VOID
PROVALIJA

Bruna Jakupović

Mentorica: red.prof.art Nicole Hewitt
Zagreb, 2023

VOID

PROVALIJA

Prostorna instalacija koja se sastoji od objekata napravljenih od dizanog tijesta, ljudskih izraslina, kose koji su povezani i upakirani te prezervirani u sluzave prozirne materijale koji imaju izgled raznih tjelesnih izlučevina, sluzi i sline. Rad dijelim na dva elementa - tijelo zapakirano u fragmente nalik kamenju koji su postavljeni na podu i nakupine od dlaka, riječi od pečenog tijesta i ostataka hrane za van. Centralno smješten u sredini prostorije nosi artefaktno ozračje i izaziva određen oprez. Kroz rad se pojavljuju riječi prekrivene dlakama ili napravljene od dlaka pa tako iako su ljepljive i gadljive moraju dobiti pažnju čitatelja/ice. Rad nastaje u podrumu pa tako sam njegov izgled podsjeća na napuštene ruševine i ostatke nekad živog bića. Istražujem teme tjelesnosti kroz probavu, emocionalni doživljaj kroz tijelo i nametanje rodnih uloga. Kako hrana utječe na emocionalno stanje osobe, kako se ponašamo prema njoj dok nije samo hranidbena i kad postaje objekt promatranja. Prostorna instalacija koja se kreće po podu. Prostor ga ograničava. Ima potrebu za izdizanjem no neki djelovi ostaju razbacani po podu. Čine ga fragmenti djelovi sasušenog tijesta te se gradi organski, a bitno je da je povezano u jednu cjelinu. Da imaju zajednički jezik koji ih povezuje. U hrpi tkiva neki djelovi se ističu. Organizmi pohranjeni u prozirnim vrećicama, postament bez namjene, šećerni odljevi zubi u slanome kalupu, kutijice za pohranu pusa, tajni, izlučevina i kose. Neke elemente više ne vidimo jer su skriveni u paketima.

„There is no such thing as absolute dirt; everything lies in the eye of the beholder”.
Mary Douglas „Purity and Danger” (Čistoća i opasno)

Za rad me inspiriraju film, poezija, glazba. U radu me zanima prijelaz između estetike i poezije kao što to Young Lean u svojim video radovima prikazuje. Young Lean modom, šminkom, set dizajnom velikim pejzažima dočarava emocije i osjećaj nemira koji ja također želim kanalizirati kroz kreativni proces. Puno mi je pomoglo

razmišljanje o namjeni materijala kao mediju koji u finalnom obliku gledatelja/icu vodi kroz samostalnu interpretaciju simbolike. Na primjer kao što u glazbenim spotovima vizualno povezujemo (ili ne) značenja, to mogu primjeniti na svoj rad kao metodu za odabir materijala. Ako želim od publike neku reakciju onda materijal mora biti intiman, korišten na dnevnoj bazi i osobne prirode. Volim promatrati estetski kurirane vizuale.

„J'ai faim, j'ai froid” (I'm hungry, I'm cold) film redateljice Chantal Akerman povezuje moja prijašnja razmišljanja. Bitna je na hranidbenoj razini, a na emocionalnoj razini je utjeha koja se može pretvoriti u ovisnost. Warsan Shire „Teaching my mother how to give a birth” (Učeći svoju majku kako roditi) je zbirka pjesama u kojoj je metoda razlaganja emocionalnog doživljaja traume opisana kroz religijske, obiteljske, queer motive te dok sam ju čitala su mi se slike u glavi razbistrile. Pjesme o obiteljskom nasilju prepliću se sa sirovim ogoljenim opisima tjelesnog iskustva.

“Sad people have the gift of time, while the world dizzies everyone else; they remain stagnant, their bodies refusing to follow pace with the universe. With these kind of people everything aches for too long, everything moves without rush, wounds are always wet.” - Warsan Shire

I'm cold.

I'm hungry.

Odora koja pušta na slobodu svaki oblik muškog pogleda na žene je odijelo. Dvodjelno pokrivalo vrlo oštih i definiranih rubova. Odijelo kao oklop tenka, pogled je ubojit ostavlja rupe u betonu. Kretanje konstrukta je ograničeno šavovima koji sa svakim naglim pokretom pucaju. Ako odvojim jedno od drugog dislocirat ću tijelo na razne lokacije. Ona se pretočila u nabreknuto tijelo bez jasnih funkcija. Odmor na podu, opustila sam sve mišiće u tijelu. U kalupu sam svojeg obrisa, ne mičem se u jednom komadu. Pluća, ruke i kosa propadaju u rupu nerealiziranih postavki na određenom području. Od Javnog pogleda nagutam se vlastite sline i pogriženih noktiju. Ostatke zapalim i utopim u kiselinu. Trup je dio tijela u kojemu se događaju najbitnijih 30 metara ljudskih crijeva ispisuju riječi koje se bojim izgovoriti. Strah i sram. Nasumično položene riječi izljevaju se po sluzi u krug ostavljajući mrlje ljepljive truleži.

U prostoru svakodnevne opsesivne ovisnosti o redu tijelo je mašina. Od kuda dolazi i koje joj je pravo ime ni sama ne zna, no zna koliko će daleko otići da se svaki put vrati u sve više komada. Fragmentiranjem nastaje, samu sebe želi jesti, dirati, nagaziti, mirisati. Glava nedostaje nešto želi reći. Bori se da previše ne popuca. U stanju mirovanja se suši, opire i otima. Čavli među rebrima podupiru lijevo plućno krilo, za centimetar više izbočeno od desnog, sa ostatkom kostiju da bi se pluća mogla izdizati poput ptica. Ima nepomičnu čeljust, problem sa zagrizom. Lijepo se u šupljini gutanja, ne daju im da dišu. Probat ću još par puta ne ispljunuti višak sline. Želim odredit i veličine. Pustila sam da se ostatak raspadne sam. Između mene i mašine najbitnija je koncentracija igla ne prodre u moj prst. Žive mušice lete i sakrivaju se među slojevima tijesta.

Konglomerat, osušena sluz, tijesto, frakcija sjeda na podu u tisuće komada nepomično. Svjesno prostora oštih rubova, stalno se mjeri.

Rukama mijesim meku, gnjecavu površinu koja ima male đepiće zraka. Osjetim da mi se zavlači pod nokte. Ljepi se za suhu površinu poput žvakaće gume, ali ovu smjesu mogu oprati vodom. Pod nocktima mi se skupila prljavština. Širi se, dok je friško voli ući u pore i pukotine. Reagira na okolinu. Kisela smjesa koja se dodavanjem sastojaka širi u prostoru podsjeća me na probavu.

Nakupina komadića pohranjenih u paketiće po podu se šire. Ljepljivost mase otvara mogućnost suradnje s prašinom, dlakama, ostacima smeća. Nečisto je dio rada koje živi u pukotinama nastalim pucanjem i sušenjem. Mary Douglas kaže da ne postoji apsolutna prljavština. Tijesto nastaje u menstrualnom prostoru. Nestabilan, nepredvidljiv rad ruku.

Sigurno mjesto ne postoji. U peći na plin izgaranjem nastaju čvrste riječi čija se slova u transportnim kutijama sa svakim pokretom slamaju pa ih dešifriram kao u osnovnoj školi dok još nisam znala čitati. Tada u zadane redove označene trima paralelnim crtama moram smjestiti oblik vijuge koja samu sebe zatvara ili otvara u određenom smjeru. Crta, skup puno točaka ima svoj ritam i kraj. Ispisivanje istog oblika drvenom olovkom na zglobu kažiprsta ostavlja mi žulj. Dok u kuhinji mijesim tijesto silom ponavljanja pokreta ruku osjetim kako se mišići aktiviraju. Prsti se bore protiv smjese no ona se lijepi i otežava micanje. Obavezno se moram pripremiti prije svakog zadatka kako ne bih ponavljala iste korake više puta. Moram sve brzo i efikasno odraditi da stignem ispuniti dodatne poslove žvakanja slanog tijesta. Režem precizno i okomito u pravilne oblike koje će gosti prikrivenim gađenjem prožvakati. Početno i krajnje stanje kolača je poluljepljiva smjesa prikladna za prolazak kroz usta i crijeva.

Tijelo

60 kila tijesta zamijesile smo u tri dana. Dok smo otvarale 12 vreća brašna jednu za drugom oko nas se stvarao gusti bijeli dim. Pod nisam smjela umazati sa pa sam ga zaštitila s debelom crnom plastikom za građevinu. Miris plastike uništio mi je doživljaj u početku no kasnije se nisam obazirala na to. Od 60 kila brašna napravila sam brdašce u koje sam rukom udubila 3 rupice te sam ulila toplu vodu,

kvasac i ulje. To je moja težina tijela. Udvostručila sam dozu kvasca. Tijesto smo miješale ručno, prsti su nas boljeli nakon pola sata. Uznojile smo se. Iako je ona manja od mene, vješto je savladala smjesu. Opiralo se od nas i vuklo u sebe. Čučeci smo se borile s tijestom, a plastična podloga se klizala pa je bilo teško opirati se od ljepljivosti tijesta te ga savladati. Naprezala sam trbušne mišiće kako mi noge ne bi skliznule, unatoč tome padala sam na laktove u tijesto. Mirišalo je po kiselom kruhu. Dok je tijesto još rijetke konzistencije lijepi se i nije ga moguće skinuti s kože. U nemogućnosti sam kontrolirati tako veliku smjesu pa kružim oko hrpe i dio po dio mijesim. Oko već formirane smjese pod je umazan i ljepljiv pa sam sve posula brašnom koje je upilo ljepljivi umazani dio pa sam ga lakše očistila i spojila sa ostatkom smjese. Rast mase bio je nemoguć za predvidjeti. Mislila sam da će narasti u visinu, no to se nije desilo zbog preniske temperature u prostoriji u kojoj je tijesto odležalo noć. Sutradan masa koju sam oblikovala u oblik čovjeka se samo raširio po podu i izgledao je kao veliki paprenjak. To prvo tijelo bilo je veličine 2x1,5m. U visinu se izdiglo samo za dva cm. Tako se danima sušilo dok nije krenulo smrditi. Nadigla sam ga nakon tjedan dana i primjetila da je dno na mjestima promijenilo boju iz bež u zeleno, sivo smeđu. Od tad tijelo vidim kao raspadajuću no živu tvorevinu koja ima svoje procese propadanja i

ponovnog rađanja. Kvasac i brašno su počeli truliti, pa je tako privuklo mušice koje su se pretpostavljam njime hranile. Zanima me kako su mušice odlučile doseliti iz prirode u prostoriju. Možda im se sviđa okus truleži. Cijelo ljeto su letjele iznad kutija u koje sam pospremila komade tijesta od svog pogleda jer ga više nisam mogla trpiti. Prvo tijelo je poprimilo razne oblike unatoč selidbe iz sobe u sobu pa se ta njegova promjena desila greškom koja je bila nužna za njegov opstanak. Nakon dugo vremena tijelo sam izvadila iz kutija, u koje su se doselili pauci koji su tamo došli nakon mušica. Smjena mušica ljeti i pauka zimi me fascinirala i nekako je održala ovaj rad živim dok je ležalo samo u hladnoj i tamnoj prostoriji. Iako niska temperatura prostora nije dozvolila dizanje tijesta i željenu formu koju sam htjela postići sa kvascem, dopustila je smjenu bića koje tamo obitavju. Tijelo je bilo dom i hrana kukcima, puno je njihovog izmeta, mreža, tunela. U drugoj fazi tijelo selim u white cube. Obilježja white cube su bijeli zidovi, led rasvjeta, niska temperatura i tišina. Prostori u kojima se tjelesnost reducira do osjećaja sterilnog.

Ispred sebe imam 60 kila polusušene smjese koja leži na podu. Nikako nisam ga mogla u cijelom komadu iznijeti iz sobe jer je njegova veličina tada bila 2x1,5m pa sam oboma raširenim dlanovima kidala što veće djelove tijela kako bi ga u drugoj sobi lakše namjestila u prvobitno stanje popuz puzla. Proces je bio riskantan, nisam mogla predvidjeti što će se desiti s formom. Komadi su bili teški i raspadali su se dok sam ih prenosila u sve manje i manje fragmente. U sobi se stvarala jedna velika nakupina tijesta koje više nije imalo nalik ljudskog obrisa već je postala hrpa kamenja, raskomadana mjesečeva površina, nešto neživo. Tijelo se ponovno dekonstruiralo postalo hrpica nečega što se lomi, raspada, krhko je nema stalni oblik. Što sam ga više promatrala u hrpici to je ono više postajalo teret i ostatak. Dokaz nečega što nisam mogla kontrolirati i zadržati u istoj formi. Sve elemente tretiram kao primjerke koji ne smiju biti uništeni, no cijeli proces čini raspadanje i ponovnu izgradnju. Ono što se raspada ili mojom greškom strga, ja ću restaurirati poput forenzike. Dopuštam si da ga oštetim, to mi ne stvara strah jer se otvaraju novi koraci gdje tražim rješenje kako ga oživiti uz pomoć nekog sluzavog veznog materijala. U neživom prostoru gdje njegova funkcija nije hranidbena nego ga vidim kao tijelo kojem dopuštam procese rasta. Želim da izložbeni artefakti stoje na postamentima od materijala koji je u hranidbenom smislu jestiv jer ih vidim kao samostalne objekte koji postaju samostojeći. Celofan je materijal koji ima izgled plastike, ali je zapravo njegov sastav celuloza. U njega sam odlučila zamotati sve komade tijela i tako ga prezervirati u pakete jer više nema mušica i drugih kukaca koje su iznad njega letjele. Sa celofanom sam inače pokrivala staklenke đema jer celofan ne propušta vlagu niti zrak. Zato sam taj materijal iskoristila kao ovojnica koja će sačuvati tijesto od daljnje interakcije s okolinom i njenim utjecajem. Paketi slični kamenje koje dok im se približiš imaju utrobu ispunjenu sušenim dizanim tijestom, sastojci koji se inače koriste u domaćinstvu, imaju religijsku simboliku, značenje koje se povezuje s tjelesnošću. Ako se rad gleda iz daljine onda izgleda hladno, a dok mu se

približiš tada vidim da je zapravo njegova srž napravljena od dizanog tijesta. Na podu su paketi puni sušenog isfragmentiranog tijesta omotani u celofan te zatvoreni sa smeđom ljepljivom trakom. Nasumično posloženi po podu poprimaju izgled kamenja u svemiru ili neke pustinje u kojoj ovaj materijal inače ne živi. Paketi leže na podu i čekaju da se nešto desi s njihovim potencijalom koji je izdizanje od tla, selidba, otvaranje, ponovno spajanje, nova interakcija sa okolinom itd. Zbog toga osjećam da rad dok nije izložen za javnost vodi svoj tajni život kojem samo ja svjedočim i odlučujem kako te interakcije mogu podijeliti s gledatelj.icama. Elementi rada tretirani su pojedinačno.

Nakupina

Razmišljala sam kako napraviti objekt koji je artefaktan i simboličan, a bavi se temama bontona i kako ono uskraćuje mogućnost izražavanja u nekom prostoru koji može biti i javni i privatni. Bonton uključuje set pravila koja se smatraju lijepim ponašanjem koja su meni kao djetetu bila zastrašujuća iako nisam bila primorana pratiti ih. Unatoč tome osjetila sam da postoji neka određena granica ponašanja koja se ne smije kršiti. Zato kao početnu točku oblikovanja uzimam predmet stol. Ono ima površinu na kojoj se odvijaju neke radnje. Okrugli stol bez kuteva, mjesto simbolične ravnopravnosti, mora biti proziran i na površini želim da se riječi čitaju dok gledatelj hoda u krug oko stola. Ne smije biti mogućnost prešućivanja.

Krenula sam u izradu. Prvo sam u svojoj kuhinji napravila riječi s istom recepturom od koje je izrađeno tijelo. Slina i kosa su stalno prisutne dok se za stolom jede no one za sobom nose konotacije neprihvatljivog. Las kose koja slučajno završi u jelu izaziva nezadovoljstvo i gađenje, neprijatno je to iskustvo za domaćina/cu. Na stol iznosim simbole ranjivosti i sredstva manipulacije te sram i tjelesnost. Želim da gledatelj/ica osjeti svoje prisustvo i osvjesti iste djelove u i na sebi.

PRAVA
LJUDSKA
SLINA
KOSA
OKRHNUTE
SMRVLJENE
ONLINE
STRATEŠKE
IGRE
KOSE I NOKTIJU
NEVIDLJIVE

Sve riječi tada nepovezane s drvofixom sam slagala u razne slijedove i kompozicije.

Poredala sam ih da idu u spiralu koja počinje od sredine i širi se prema van. Tako gledatelj/ica mora okružiti stol kako bi pročitao/la sve riječi. Bitno mi je da se oko rada može kružiti i stati. U drugom koraku me uhvatio strah da ću sa sljedećim materijalom uništiti riječi od tijesta, ali sam prihvatila mogućnost neuspjeha. Dok radim s rukama ne razvijam vještine već se igram s mogućnostima koje mi pružaju svojstva materijala.

Većinu vremena ne pratim predviđene načine korištenja materijala nego ih koristim intuitivno. Drvofix je polu prozirno vezivno sredstvo koje propušta svjetlo. Kada se osuši postaje kao guma koja pod višom temperaturom može poprimiti druge oblike. Najviše me privlačila ideja da nanošenjem slojeva uz pomoć kista učinim prozirnu površinu pa sam prihvatila sve rizike i krenula koristiti drvofix. Kroz cijeli proces mi se ponavljala ista slika prostora u kojem lebde 3D modeli. Zanima me kako fizički objekti mogu stvoriti iluziju skeniranog i nestvarnog, digitalnog. Nakon što sam premazala prvi sloj drvofixa znala sam da ću morati dodati još jednu komponentu koja će stol ili nakupinu držati u jednom komadu. Nisam htjela da stol ima noge niti ikakvu konstrukciju ispod sebe koja bi činila dodatnu sjenu. Sakupila sam ostatke odrezane kose, svoje i tuđe. Koristim ju kao armaturu površine stola. Na svaki novi premaz u međuprostore riječi smještam lasi kose. S lakoćom sam razdvajala pramen po pramen te ga ravnomjerno posipavala po površini. Za svaki slučaj sam kosu dodatno umazala u ljepljivu smjesu i s lasima su se počele ispisivati razne linije. Dok se deseti sloj sušio mogla sam vidjeti da se nazire solidna površina. Odljepila sam cijelu nakupinu sa zaštitne folije te sam ju položila na nogare zatim sam odlučila da je visina stola idealna za postav rada i da s te visine gledatelj/ica može imati preglednost nad slovima. Ovaj rad želim također povezati s nemogućnosti brzog čitanja kojeg sam se kao mala toliko užasavala da sam kroz konstantno mukotrpno čitanje na glas sama stvorila set svojih vizualnih pravila kako bi lakše mogla razlikovati slova, brojeve i njihova značenja. Prostor u kojem sam izradila elemente ovog rada je mračan i hladan, tamo se tijesto nije diglo, došli su kukci i crvi, ponekad bi radila i jela tamo sama. Oko mene su se počele množiti kutije s ostacima od hrane za van. Zamišljala sam da je ovaj rad moj ekskrement. Na nekoliko dana sam ostavila ostatke hrane u prostoriji da provjerim hoće li ih netko doći pojesti, no to se nije desilo pa sam ih na takozvani stol priljepila s drvofixom. Po ostacima hrane sam također izlila ostatak drvofiksa da se ne usmrde i ostavila da se suši.

„In chasing dirt (tidying) we are not governed by anxiety to escape disease but are positively reordering our environment. There is no such thing as absolute dirt everything lies in the eye of beholder. The whole universe is harnessed to men’s attempt to force one another into good citizenship.” - Mary Douglas

Pismo

Bila sam u velikoj galeriji i čim sam ušla zatekle su me velike betonske stijene. Cijela zgrada napravljena je od zidova koji me prate. Dok se penjem uz gigantsko stepenište s desna me prati zaobljeni zid. Nisam u mogućnosti navigirati pogled jer mi se koncentracija raspršuje u prazninu koja mi odozdo prijete da ne padnem. Dolazim na most koji premošćuje lijevo i desno krilo zgrade. Pogledala sam prema dolje, a ljudi su veličine mrava, gledam ih kako hodaju uokolo i ne mogu predočiti da li ću imati dosta snage da se vratim na tlo jer mi se put do izlaza čini toliko dug. Preispitujem osjećaj zadivljenosti sa brutalnošću ove zgrade, ne mogu mu se oduprijeti.

RECEPT ZA TRUP:

60kg brašna
20l vode
100g kvasca
2l ulja

PRIPREMA:

1. Vreće rastrgajte ručno zatim na ceradu dimenzija 2x2m prospite svo brašno. Oblikujte brašno u tri hrpe u obliku vulkana tako da u sredini načinite rupe.
2. U svaku od rupa ulijte podjednaku količinu ulja. Sa strane u odvojenoj posudi zamješajte sav kvasac sa 2l vruće vode. Ostavite kvasac da stoji pola sata. Kad se kvasac digao ulijte jednaku količinu u svaku od rupa.
3. Sada kada imate sve sastojke pripremljene zamjesite tijesto dodavajući ostatak tople vode.
  4. gustoću regulirajte po želji dodavanjem ili smanjivanjem vode.
  5. tijelo oblikujte po želji i mjesite rukama.
  6. ostavite u grijanoj prostoriji da se suši
  7. tijelo raširenim dlanovima obama rukama počnite seliti u drugi prostor
8. sada kada smjesa više nije u jednom komadu nađite način kako zauzeti položaj u novoj situaciji. slaganjem na, iznad, ispod, pokraj, paralelno, dijagonalno itd. kada izmislite novi poredak vaše tijelo je spremno da krene organski graditi samo sebe.

RECEPT ZA SRCE #1:

3kg brašna
1l vode
5ml jestive boje od jagode
20g kvasca

PRIPREMA:

1. u posudi povežite brašno i vodu.
2. sa strane u odvojenoj posudi zamješajte sav kvasac sa 2l vruće vode. Ostavite kvasac da stoji pola sata. Kada se kvasac digao povežite ga sa ostatkom smjese.
3. u smjesu dodajte boju za hranu
4. tijesto ostavite na suncu ili toplom štednjaku da se digne.
5. Umjesite ga rukama i šapnite.
6. Dizano
tijesto rukama rastrgajte na više komada i oblikujte srce po želji i unutarnjem osjećaju intuiciji. srce mora imati krila.
7. pecite u više tepsija u jednom navratu kako se ne biste umorili. ako želite brže biti gotovi pecite na 200 stupnjeva na 20 minuta ili sušite na 100 stupnjeva na sat vremena uz povremen nadzor.
8. ispečene djelove povežite žicom i **čavlima** dužine 8 cm.

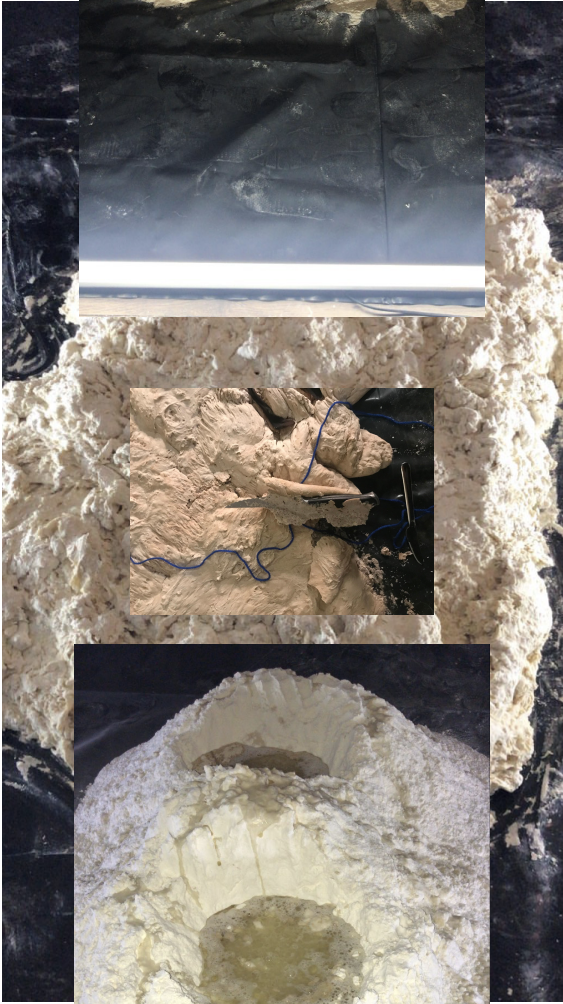
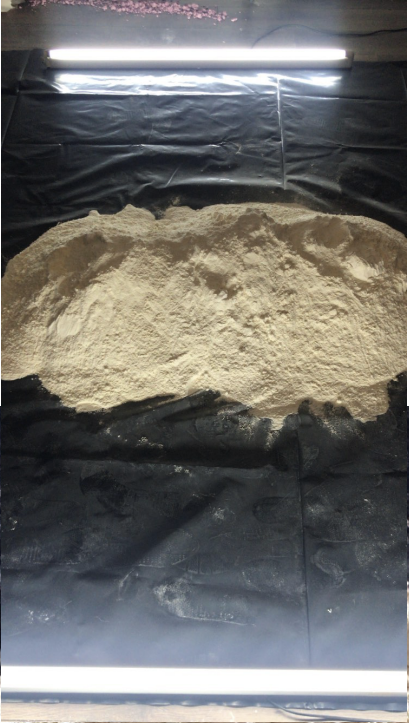
RECEPT ZA SRCE #2:

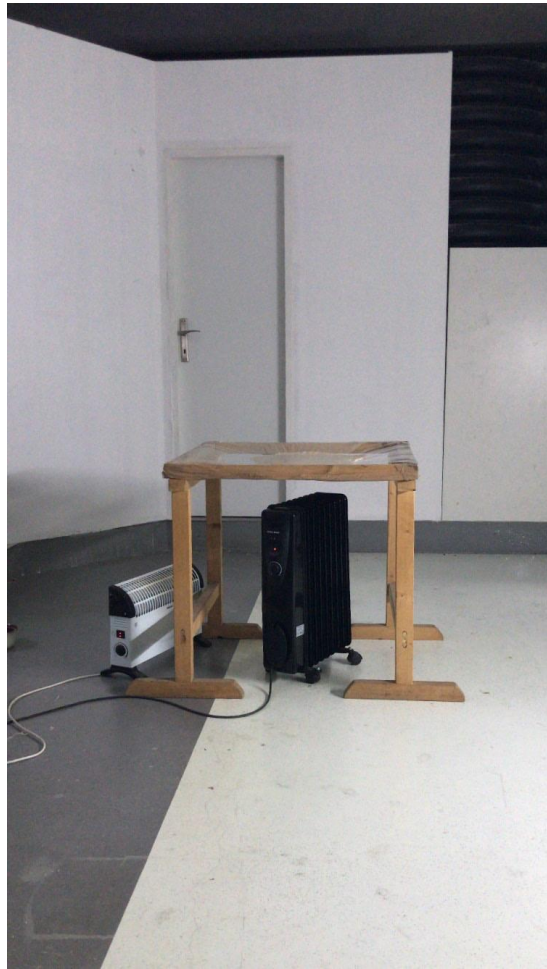
1 jabuka
2 klupka vune

PRIPREMA:

1. svježju jabuku čvrsto primite oboma rukama tako da peteljka gleda prema gore
zatim ju svom snagom prepolvite na pola tako da pukne na dvije identične
polutke. podsjetit se što vama predstavlja jabuka - grijeh ili vas podsjeća na
snjeguljicu.

smou
ljene

igre

dermu
te

olina

tme
stotes
be onli

new
idlijv
e

u o ti
moeti j

Literatura:

Ananya Pandya, *Brown Sugar*, 2021.

Mary Douglas, *Purity and Danger*, 1966.

Warsan Shire, *Teaching My Mother How To Give Birth*, 2011.